

Gezamenlijke aanpak schoolverzuim

Voortgezet Onderwijs regio Zuid-Holland Zuid

Juli 2014

18- = 18+

*"Samenkomen is een begin
Bij elkaar blijven is vooruitgang
Samenwerken is succes"*

Leeswijzer

Dit document is een handreiking voor de aanpak van schoolverzuim in het voortgezet onderwijs in de regio Zuid-Holland Zuid. Het is geen directe uitwerking van de wet, maar bevat samenwerkingsafspraken voor een effectieve aanpak. De wettelijke kaders zijn in een afzonderlijke bijlage opgenomen.

Meer informatie kunt u vinden op de themapagina 'jeugd & onderwijs' (formulieren en protocollen) van de website www.dienstgezondheidjeugd.nl

Colofon

Dit protocol is tot stand gekomen in samenwerking met

Astrid van der Poorten	consulent Leerplicht & Voortijdig Schoolverlaten Dienst Gezondheid & Jeugd
Lizzy van Rooijen	consulent Leerplicht & Voortijdig Schoolverlaten Dienst Gezondheid & Jeugd
Dorien Oirbans	zorgcoördinator vmbo Merewade College Gorinchem
Marc de Hoon	leerjaarcoördinator leerjaar 5 en 6 Johan de Witt Gymnasium Dordrecht
Jacco Broekhuizen	zorgcoördinator bovenbouw Praktijkschool De Sprong Sliedrecht
Judith Bouwmeester	beleidsadviseur Dienst Gezondheid & Jeugd
Caroline van Dijk	beleidsadviseur Dienst Gezondheid & Jeugd
Gerda Hagoort	zorgcoördinator Insula College Dordrecht
Wim Kolthof	medewerker beleid en kwaliteit Hans Petrischool Dordrecht
Zeynep Kücükgülmez	senior consulent Leerplicht & Voortijdig Schoolverlaten Dienst Gezondheid & Jeugd
Nance de Graaf	communicatieadviseur Dienst Gezondheid & Jeugd
Ingrid Adriaans	projectleider Dienst Gezondheid & Jeugd

Inhoudsopgave

Aanleiding	4
1. Gezamenlijke aanpak van verzuim	5
2. Belangrijke elementen in de gezamenlijke aanpak	6
2.1 Preventie	6
2.2 De interne structuur gericht op het voorkomen van verzuim.....	6
2.3 Rolverdeling tussen de betrokkenen	7
2.4 Ouderparticipatie	7
3. Actief verzuimbeleid	8
3.1 Registratie: secuur vastleggen van de aanwezigheid van leerlingen.....	8
3.2 Signaleren en vroeginterventie	8
3.3.1 Melden (vermoedelijk) oneigenlijk ziekteverzuim.....	9
3.3.2 Melden overige zaken die samenhangen met verzuim	10
3.4 Discretionaire bevoegdheid	11
3.5 Praktische tips	12
3.6 Specifieke taken LVS	12
3.6.1 Respons op melding binnen 5 dagen	12
3.6.2 Handhaving	12
3.6.3 Aanpak van thuiszitters.....	13
3.6.4 Overige taken LVS.....	13
4. Tot slot.....	13

Aanleiding

Dit protocol is tot stand gekomen in samenwerking met vertegenwoordigers uit het voortgezet onderwijs (VO) en consulenten van Leerplicht en Voortijdig Schoolverlaten (LVS) in de regio Zuid-Holland Zuid. Het biedt een praktische handreiking hoe leerlingen, ouders/verzorgers, school, LVS en andere betrokken partijen kunnen samenwerken om verzuim te voorkomen en bij verzuim de schoolgang zo snel mogelijk herstellen.

De meeste leerlingen doorlopen zonder al te veel problemen het voortgezet onderwijs (VO). Er zijn ook leerlingen die extra aandacht nodig hebben om succesvol te zijn binnen de school. Samenwerken is belangrijk bij de aanpak van verzuim en voortijdig schoolverlaten. Op 1 augustus 2014 treedt bovendien de wet op het passend onderwijs in werking. Scholen moeten vanaf die datum aan iedere leerling, die zich heeft aangemeld, passend onderwijs aanbieden. Om dit te bereiken zijn samenwerkingsverbanden tussen verschillende scholen opgericht. De in dit document beschreven afspraken kunnen helpen deze samenwerking gestalte te geven.

Dit protocol is gebaseerd op de belangrijkste pijlers van het voorkomen en bestrijden van schoolverzuim:

1. Gezamenlijke aanpak van verzuim

In deze praktische handreiking staat beschreven hoe scholen, LVS en andere betrokkenen schoolverzuim kunnen voorkomen en bestrijden.

De nadruk ligt hierbij op de gezamenlijke aanpak. Niet de kennis en deskundigheid van ieder op zich, maar juist de bundeling van inzichten en ideeën biedt extra kansen voor snel herstel van de schoolgang.

Scholen zijn bezorgd over leerlingen die veelvuldig verzuimen maar strikt gezien de wettelijke regels niet overtreden. Scholen kunnen echter altijd eerder melden bij LVS. Hoe eerder het verzuim stopt, hoe beter het kind zijn talenten kan benutten en hoe meer kans het later heeft op de arbeidsmarkt.

Korte lijnen en persoonlijk contact dragen bij tot een effectievere verzuimaanpak.

De persoonlijke relatie tussen school en de consulent LVS geeft duidelijkheid over de wederzijdse:

- 1. wettelijke verplichtingen;**
- 2. maatschappelijke verantwoordelijkheid;**
- 3. verwachtingen.**

Het feit dat veel processen geautomatiseerd zijn, maakt dat de omvang en achterliggende problematieken van schoolverzuim inzichtelijk zijn geworden. De consulenten LVS moeten wel voorkomen, dat scholen het gevoel krijgen te maken te hebben met een black box.

Bij de aanpak van schoolverzuim en voortijdig schoolverlaten geldt het motto zoals op de voorkant van dit protocol vermeld:

***"Samenkomen is een begin
Bij elkaar blijven is vooruitgang
Samenwerken is succes"***

2. Belangrijke elementen in de gezamenlijke aanpak

2.1 Preventie

Het vergroten van de betrokkenheid tussen de leerlingen en de school is de beste preventie tegen schoolverzuim.

Het schoolklimaat speelt een belangrijke rol. In een veilige omgeving waarin iedereen respectvol met elkaar om gaat en gestimuleerd wordt, zal de leerling meer gemotiveerd zijn om naar school te gaan. Iedere medewerker binnen de school neemt zijn verantwoordelijkheid hierin.

Een belangrijke andere taak van de school is het verzuimbeleid onder de aandacht te brengen van leerlingen en ouders.

Scholen doen dit door:

- een vast hoofdstuk over verzuimbeleid op te nemen in de *schoolgids*;
- ouders en leerlingen op de hoogte te stellen van het verzuimbeleid bij inschrijving van de leerling;
- het verzuimbeleid te communiceren op de website;
- geregeld aandacht te besteden aan verzuim in schoolkrant, digitale nieuwsbrief, of op de website.

De school kan ook aandacht vragen voor het verzuimbeleid door bijvoorbeeld bij een ouderavond de consulent LVS uit te nodigen voor een kennismaking en het geven van voorlichting over de leer- en kwalificatieplicht.

Niet alleen de school, maar ook de consulent LVS kan een actieve rol spelen door zelf het initiatief te nemen voor een actie richting leerlingen en/of ouders. De *Actie Luxeverzuim* in de Drechtsteden is een voorbeeld hiervan, maar ook de brief over aan ouders in Zwijndrecht over de *Strippenkaart*.

2.2 De interne structuur gericht op het voorkomen van verzuim

De organisatie van het verzuimbeleid binnen de school heeft veel invloed op de effectiviteit van de verzuimaanpak.

Criteria waaraan de praktische organisatie van het verzuimbeleid binnen de school moet voldoen:

- de schoolleiding stelt zich actief op bij het creëren van draagvlak bij het personeel voor de uitvoering van het verzuimbeleid;
- voortdurend monitoren van verzuim door de verzuimcoördinator met voldoende formatie voor de uitvoering van het verzuimbeleid;
- verzuimcoördinatie wordt belegd bij één of twee personen en niet bij steeds wisselende personen;
- helder en eenduidig intern verzuimbeleid inclusief duidelijk omschreven sancties uitgedragen door de school.

2.3 Rolverdeling tussen de betrokkenen

De school vormt de spil rond de zorg voor de leerling en gaat als eerste in gesprek met ouders en leerlingen.

- **Leerlingen** vanaf twaalf jaar zijn zelf verantwoordelijk voor het volgen van de lessen en aanverwante activiteiten;
- **Ouders** zijn verantwoordelijk voor de schoolgang van hun kind (van 5 tot 18 jaar) en spelen een essentiële rol bij het functioneren van hun kind op school;
- **School** verschaft de faciliteiten voor het schoolbezoek, signaleert vroegtijdig problemen bij leerlingen, gaat het gesprek aan met leerling en ouders, verwijst zo nodig naar de *hulpverlening* en meldt ongeoorloofd verzuim bij LVS;
- **Consulent** Leerplicht & Voortijdig Schoolverlaten doet onderzoek naar de legitimiteit van het schoolverzuim, maakt afspraken met leerling en ouders over het verder voorkomen van verzuim en handhaaft zo nodig;
- **Jeugdarts of jeugdverpleegkundige** adviseert de school vanuit zijn zorgrelatie met de leerling over de consequenties van het ziek zijn voor het volgen van de lessen en de aanpak van de begeleiding van de leerling.

De jeugdarts of jeugdverpleegkundige bepaalt niet of ziekteverzuim legitiem is of niet.

De school en LVS werken zowel in als om de school met verschillende partijen samen om de zorg rond een leerling zo goed mogelijk af te stemmen en te organiseren.

2.4 Ouderparticipatie

Ouders hebben een grote invloed op de leerprestaties van hun kinderen.

Het is belangrijk dat de school ouders vanaf het begin betreft bij de aanpak van schoolverzuim:

- De school informeert de ouders altijd direct over het verzuim van hun kind; dit hoeft niet persoonlijk maar kan ook via een zogenaamd *ouderportaal*;
- De school nodigt leerling en ouders uit voor een gesprek;
- De school onderzoekt welke rol de ouders spelen bij de oorzaak van het schoolverzuim; stelt samen met de ouders een plan van aanpak op en spreekt af welke rol zij hierin kunnen spelen.

3. Actief verzuimbeleid

Met betrekking tot signalering, vroegtijdige interventie en verzuimmelding wordt geen onderscheid gemaakt tussen 18- en 18+

3.1 Registratie: secuur vastleggen van de aanwezigheid van leerlingen

De docent is zich ervan bewust dat een effectieve aanpak van verzuim begint bij een correcte registratie van dat verzuim.

De verzuimregistratie van scholen is de basis om verzuimproblemen in kaart te brengen, tijdig signalen te herkennen en hierop in te spelen.

Een verzuimregistratie moet tenminste inzicht verschaffen in:

- het soort verzuim;
- de duur van het verzuim;
- de mogelijke oorzaken van verzuim;
- contactinformatie van reeds betrokken hulpverlening;
- of het verzuim door de ouders is gemeld of niet.

De meeste registratiesystemen (ParnasSys, Magister, SOM, etc.) hebben de mogelijkheid deze informatie op te nemen. Belangrijk is ook dat de gegevens daadwerkelijk ingevuld worden.

3.2 Signaleren en vroeginterventie

Ook voor een effectieve aanpak van verzuim geldt, dat zo vroeg mogelijk ingrijpen wenselijk is. De school anticipeert sowieso op elke vorm van afwezigheid. Dit betekent niet direct actie richting leerling en/of ouders, maar bovenal het monitoren van het verzuim.

De docent en/of zorgcoördinator zal al gauw **patronen** herkennen, die bepalend zijn voor de verdere aanpak van verzuim:

- een jongere is iedere maandag ziek;
- een ander spijbelt elke dinsdag het 4^e uur;
- weer een andere leerling is bijna iedere ochtend net even te laat;
- enzovoort.

Het is dan aan de school om de **oorzaken** van dit verzuim te achterhalen. De jongere die iedere maandag ziek is, kan er een wild uitgaansleven op nahouden, maar evengoed een grote angst hebben om naar school te gaan. Het meisje dat iedere dag te laat is, kan een 'luie puber' zijn, maar niet uitgesloten is dat het meisje de zorg voor haar jongere broertjes en zusjes heeft.

De school komt alleen achter de werkelijke reden van verzuim, door zelf het gesprek met de leerling en/of ouders aan te gaan.

Het herkennen van de patronen en het kennen van de oorzaken, bepaalt hoe een school verder moet acteren. De school staat hierin niet alleen, maar kan zich laten adviseren door de jeugdarts of -verpleegkundige, de schoolmaatschappelijk werker, de wijkagent, maar ook door de consulent LVS.

Overleg tussen de school en LVS is altijd mogelijk, ook als er nog geen sprake is van verzuim dat verplicht gemeld moet worden.

3.3 Melden

De school is verplicht vermoedelijk ongeoorloofd verzuim te melden:

- bij verzuim van meer dan 16 uren les- of praktijktijd in een periode van vier weken;
- bij 9 maal te laat komen op school of in de les;
- bij luxeverzuim: als een leerling zonder toestemming van school wegblijft vanwege extra vakantie of familiebezoek.

Verzuim wordt gemeld in DUO.

Scholen mogen altijd eerder melden bij LVS, zie 3.4 discretionaire bevoegdheid.

Vermoedelijk ongeoorloofd schoolverzuim uit zich in vele **vormen**:

Vermoedelijk ongeoorloofd verzuim uit zich in vele **vormen**:

- **spijbelen**: het verkennen van grenzen al dan niet onder groepsdruk; niet toegestaan, maar wel verklaarbaar op basis van de leeftijd van de leerling in kwestie (leeftijdadequaat gedrag);
- **zorgwekkend of signaalverzuim** als gevolg van persoonlijke problemen (gedragsproblematiek, schulden, verslaving, angsten, etc.) of problemen in de thuissituatie of directe sociale omgeving (ingrijpende gebeurtenis in het gezin, zwak sociaal netwerk, criminele vrienden, etc.);
- (vermoedelijke) **oneigenlijke ziekmelding**: herkenbaar aan bepaalde patronen en de context waarin het verzuim plaatsvindt.

3.3.1 Melden (vermoedelijk) oneigenlijk ziekteverzuim

Redenen om te twijfelen aan legitimiteit van het ziekteverzuim:

- Er sprake is van een patroon in ziekmelden;
- De ziekmelding gebeurt achteraf;
- De leerling wordt zonder geldige reden onder leestijd gesignaleerd op straat of elders buiten huis;
- De jongere blijkt bij controle niet thuis.

Dit verzuim melden als vermoedelijk ongeoorloofd verzuim.

Legitiem ziekteverzuim is in eerste instantie een zaak van school, leerling en ouders en eventueel de jeugdarts of -verpleegkundige. Deze procedure staat beschreven in het protocol '*Voorkomen en bestrijden van schoolverzuim wegens ziekte bij leerlingen in het primair, voortgezet en middelbaar beroepsonderwijs*', januari 2011.

Is er sprake van legitiem ziekteverzuim, dan informeert de school via de mail wel bij de LVS consulent dat een leerling is aangemeld bij de jeugdarts of –verpleegkundige.

De leerling wordt besproken in het zorgteam of ondersteuningsteam.

De gedachte hierachter is tweeledig:

- het is het belang van de leerling dat zijn afwezigheid zo kort mogelijk duurt en dat er alles in het werk gesteld wordt om de schoolgang te hervatten;
- LVS heeft hierin geen inhoudelijke rol, maar is wel in de positie om partijen op hun verantwoordelijkheid aan te spreken.

Bij twijfels over de legitimiteit van het ziekteverzuim kan LVS een arts Sociaal Medische Advisering (SMA-arts) in schakelen.

Dit is een onafhankelijk arts, die gerechtigd is een oordeel te vellen over de legitimiteit van het ziekteverzuim.

LVS schakelt een SMA-arts in, als:

- een leerling en/of ouders het reïntegratieplan, dat de school samen met de ouders, leerling en jeugdarts opstelt bij langdurig ziek zijn niet nakomen;
- de verschillende disciplines binnen het ZAT of zorgteam van de school van mening verschillen over de wijze waarop de schoolgang hersteld kan worden;
- het zorgteam enerzijds en de behandelend arts en/of huisarts anderzijds van mening verschillen van mening over de wijze waarop de schoolgang hersteld kan worden;
- de leerling buiten de regio ZHZ op school zit.

De kosten van de SMA-arts zijn voor rekening van LVS.

Meer over de procedure SMA is te vinden in het protocol *Procedure Sociaal Medisch Advies GGD Zuid-Holland Zuid, oktober 2011*.

3.3.2 Melden overige zaken die samenhangen met verzuim

LVS heeft niet alleen een wettelijke taak als het gaat om het voorkomen, terugdringen en handhaven van schoolverzuim, maar ook als het gaat om het voorkomen van voortijdig schoolverlaten en het begeleiden van voortijdig schoolverlaters richting onderwijs, werk of een combinatie daarvan. Meer informatie hierover is terug te vinden in het *vsv-convenant 2012-2015*, het *maatregelenprogramma* en de website *Aanval op de Schooluitval*.

De school meldt tevens aan LVS:

- als leerling en/of ouders het re-integratieplan , dat is opgesteld met als doel schoolhervatting tijdens of na de ziekte, niet nakomen;
- een leerling geschorst wordt met het voornemen deze leerling te verwijderen;
- als een jongere (tot 23 jaar) zonder startkwalificatie de school verlaat/dreigt te verlaten.

Ook deze zaken dienen via DUO gemeld te worden.

Schorsing en verwijdering zijn vaak een voorbode van verzuim of zelfs voortijdig schoolverlaten.

3.4 Discretionaire bevoegdheid

Wanneer scholen zich zorgen maken kunnen ze altijd melden bij LVS!

De wettelijke regels geven een *richting* aan; de afweging om eerder te melden is vooral een kwestie van *vroegsignalering* door de school en *overleg* met de consulent LVS. Beide partijen maken gebruik van hun discretionaire bevoegdheid om binnen de kaders van de wet maatwerk te leveren.

De wet stelt dat verzuim bij 16 uur in vier weken gemeld moet worden. Melden moet ook als er sprake is van:

- zorgen over de situatie van het kind of de jongere en verzuim een rol speelt (zie ook paragraaf 3.2 patronen en oorzaken);
- er een combinatie is van spijbelen en te laat komen en dit opgeteld bij elkaar in de buurt komt van de norm van 16 u/4 weken;
- de periode tussen het eerste vergrijp en het vervolgvverzuim relatief kort is;
- er sprake is van recidive.

Recidive

Van recidive is sprake als ouders en/of het kind eerder al zijn aangesproken op verzuim en er binnen relatief korte tijd opnieuw verzuim plaatsvindt. Recidive kan binnen een schooljaar plaatsvinden, maar ook verspreid over twee schooljaren.

Combinatie van spijbelen en te laat komen

Wanneer blijkt dat een jongere minder dan 16 uur les of praktijktijd gedurende een periode van vier opeenvolgende weken verzuimt, maar wel regelmatig te laat komt, lessen overslaat en/of dagdelen verzuimt, kan het wenselijk zijn deze jongere direct te melden. Dit vergt in eerste instantie maatregelen van de school. Indien beginnend schoolverzuim wordt gemeld bij de leerplichtambtenaar, kan deze de leerling naar Halt verwijzen. Als Halt mislukt wordt proces-verbaal opgemaakt.

De uitgebreide procedure staat beschreven in de Strafrechtelijke Aanpak Schoolverzuim (SAS).

3.5 Praktische tips

Deze paragraaf bevat een aantal praktische tips (in willekeurige volgorde), die een gezamenlijke aanpak bevorderen:

- maak gezamenlijk een situatieschets, check of alle informatie aanwezig is;
- stel een probleemanalyse op;
- formuleer oplossingsrichtingen;
- formuleer een gezamenlijke visie;
- ga het gesprek aan met ouders en jongere;
- maak gezamenlijk een plan van aanpak;
- formuleer heldere doelstellingen, die binnen een bepaalde termijn gerealiseerd moeten zijn;
- maak afspraken over wie wat doet. Koppel hierbij acties aan personen of partijen;
- betrek vanaf het begin de ouders en leerling bij het plan van aanpak;
- bepaal of er sprake is van leeftijdsadequaat gedrag of van zorgwekkend verzuim;
- ga bij leeftijdsadequaat gedrag in gesprek met de jongere en maak op grond van context, duur en oorzaak van het verzuim de afweging of sancties noodzakelijk zijn;
- bepaal bij zorgwekkend verzuim welke hulp noodzakelijk is, neem contact op met de betreffende hulpverlener en maak concrete afspraken. Roep zo nodig het zorgteam bijeen;
- leg zo nodig een huisbezoek af;
- formuleer van te voren de doelstelling van het huisbezoek;
- overweeg gezamenlijk wie het huisbezoek gaat afleggen;

LVS organiseert op school desgevraagd een spreekuur waarin ze in gesprek gaan met ouders, leerlingen en/of de zorgcoördinator.

LVS is altijd telefonisch bereikbaar. Wanneer de vaste consulent van de school niet aanwezig is staat een andere consulent de school te woord.

Elke deelnemer draagt vanuit de eigen rol bij en is mede verantwoordelijk voor de uitvoering van het plan van aanpak. Deelnemers spreken elkaar aan op de uitvoering van de acties. Zo nodig wordt het plan van aanpak bijgesteld.

Als de samenwerkende partijen er echt niet uit komen wordt geadviseerd contact te zoeken met de *coördinator LVS* of de schoolleiding.

3.6 Specifieke taken LVS

3.6.1 Respons op melding binnen 5 dagen

De LVS-consulent reageert binnen vijf dagen op een melding.

3.6.2 Handhaving

LVS zal overgaan tot handhaving wanneer de gezamenlijke aanpak niet leidt tot herstel van de schoolgang en/of wanneer daar vanuit de wet- en regelgeving aanleiding toe is. Taken van LVS rond handhaving inclusief de Halt-verwijzing, het beoordelen van verzoeken tot vrijstelling en het behandelen van aanvragen van extra verlof staan uitgebreid beschreven in de *Leerplichtwet* en de *Handleiding strafrechtelijke aanpak schoolverzuim*.

Melden impliceert niet altijd dat de consulent overgaat tot handhaving. Luxeverzuim wordt wel altijd bestraft, zeker bij recidive.

3.6.3 Aanpak van thuiszitters

Thuiszitters vormen een aparte groep onder de schoolverzuimers.

Een thuiszitter is een leerling die:

- vier weken of langer niet of nauwelijks naar school gaat en;
- volgens de Leerplichtwet geen vrijstelling heeft;
- niet ziek is of;
- wel ziek is, maar volgens het reïntegratieplan in staat is om (gedeeltelijk) naar school te gaan.

De consulent LVS heeft de verantwoordelijkheid bij thuiszitters een zogenaamde actietafel te organiseren. Doel van dit overleg is gezamenlijk te komen tot een plan van aanpak hoe de schoolgang van de thuiszitter zo snel mogelijk te hervatten. Naast de leerling en de ouders kunnen verschillende partijen deelnemen aan de actietafel. Partijen melden in signaleringsysteem Zorg voor Jeugd. Deze afspraken worden vastgelegd in LBA.

3.6.4 Overige taken LVS

De consulent LVS is niet alleen verantwoordelijk voor de (integrale) afhandeling van verzuimkwesties, maar heeft ook een adviesfunctie naar scholen en ouders toe als het gaat om de regels omtrent extra verlof. Tevens heeft de consulent de wettelijke taak aanvragen met betrekking tot vrijstellingen te beoordelen.

In de uitvoering van zijn functies onderhoudt de consulent structureel contact met jeugdzorginstellingen, gemeenten, politie en waar nodig de Inspectie van het Onderwijs.

4. Tot slot

Eenmaal per jaar (april) vindt een evaluatie plaats tussen de medewerkers van de school en de consulent LVS over de samenwerking en de effectiviteit van de aanpak van het verzuim.

Betrokkenen maken een rapportage van deze evaluatie en koppelen dit terug naar de senior consulent en de schoolleiding. De senior consulent en de schoolleiding gebruiken deze informatie voor kwaliteitsverbetering.